

**Biogeografie ve vztahu
k vymezení územního systému
ekologické stability
(dále ÚSES)**

*Ing. Eliška Zimová
PaedDr. Pavel Hartl, CSc.*

*Zákonný rámec pro tvorbu ÚSES tvoří
zákon č. 114/92 Sb. v platném znění a
navazující vyhlášky.*

- Vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny.

**ZÁKON č. 114/1992 Sb. České národní
rady ze dne 19. února 1992
o ochraně přírody a krajiny
ve znění pozdějších předpisů**

- § 2 Ochrana přírody a krajiny
- (2) Ochrana přírody a krajiny podle tohoto zákona se zajišťuje zejména ochranou a vytvářením územního systému ekologické stability krajiny

§ 3 Vymezení pojmů

(1) Pro účely tohoto zákona se vymezují některé základní pojmy takto

a) územní systém ekologické stability krajiny (dále jen "systém ekologické stability") je vzájemně propojený soubor přirozených i pozměněných, avšak přírodě blízkých ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu.

Rozlišuje se místní, regionální a nadregionální systém ekologické stability.

Vyhláška č. 395/1992 Sb.

- biocentrum je biotop nebo soubor biotopů v krajině, který svým stavem a velikostí umožňuje trvalou existenci přirozeného či pozměněného, avšak přírodě blízkého ekosystému
- biokoridor je území, které neumožňuje rozhodující části organismů trvalou dlouhodobou existenci, avšak umožňuje jejich migraci mezi biocentry, a tím vytváří z oddělených biocenter síť

Cílem zabezpečování územního systému ekologické stability v krajině je:

- uchování a podpora rozvoje přirozeného genofondu krajiny,
- zajištění příznivého působení na okolní, ekologicky méně stabilní části krajiny a jejich prostorové oddělení,
- podpora možnosti polyfunkčního využívání krajiny,
- uchování významných krajinných fenoménů.

Teorie typu geobiocénu a biogeografická diferenciace krajiny v geobiocenologickém pojetí

- Pro vymezení, navrhování a tvorbu ÚSES v krajině potřebujeme soubor krajinně ekologických podkladů, které poskytnou co nejpodrobnější představu o přírodním i současném stavu ekosystémů.
- Abychom postihli rozmanitost přírodních podmínek každé jedinečné krajiny, musíme vymapovat plochy obdobných trvalých ekologických podmínek - typy ekotopů.
- Pro překlenutí rozdílů ve stanovištních průzkumech zemědělských a lesních půd musí být při vymezení ÚSES použit postup, který co nejvíce využije jejich přednosti.

Typ geobiocénu

Teorie o jednotě geobiocenózy přírodní a jejích různých ovlivněných a změněných stádiích se stala metodologickým základem postupu biogeografické diferenciacie krajiny v geobiocenologickém pojetí. Tento pracovní postup sestává z několika na sebe navazujících operací, vycházejících ze srovnání potenciálního přírodního a současného stavu geobiocenóz v krajině.

Jedná se o tyto operace:

- diferenciace potenciálního přírodního stavu geobiocenóz,
- diferenciace současného stavu geobiocenóz,
- kategorizace současných geobiocenóz podle intenzity antropogenního ovlivnění,
- kategorizace současných geobiocenóz podle stupně ekologické stability,
- diferenciace území z hlediska ochrany a tvorby krajiny včetně vymezení ekologicky významných segmentů krajiny.

Skupiny typů geobiocénů (STG)

- **Skupiny typů geobiocénů** - do nich jsou sdružovány typy geobiocénu s podobnými trvalými ekologickými podmínkami.
- **Vegetační stupně a ekologické řady** jsou nadstavbovými jednotkami geobiocenologické typizace.
- **Vegetační stupňovitost** vyjadřuje souvislost sledu rozdílů vegetace se sledem rozdílů výškového a expozičního klimatu (9 vegetačních stupňů podle A. Zlatníka).
- **Ekologické řady** vyjadřují podmínky dané obsahem živin a aciditou půd (**trofické řady**) a dynamikou vlhkostního režimu půd (**hydrické řady**).

Údaje průměrných ročních teplot a ročních srážkových úhrnů za období 1961-1990 (ČHMÚ 1993)

Vegetační stupeň	Teplota (t C)	Srážky (mm/rok)
1. dubový	8,3	428
2. bukodubový	8,0	485
3. dubobukový	7,6	538
4. bukový	6,8	608
5. jedlobukový	6,0	727
6. smrkojedlobukový	4,8	871
6. až 7. smrkový	4,3	927
6. až 8. klečový	3,6	1133

Trofické řady vyjadřují rozdíly v minerální bohatosti a kyselosti půd.

Základní trofické řady jsou čtyři:

- A - oligotrofní (chudá a kyselá),
- B - mezotrofní (středně bohatá),
- C - nitrofilní (obohacená dusíkem),
- D - bázická (živinami bohatá na bázických horninách, především na vápencích).

Velmi často se mezi trofickými řadami projevují přechody, označované jako meziřady. Časté jsou skupiny typů geobiocénů, příslušející do trofických meziřad AB (oligo-mezotrofní), BC (mezotrofně-nitrofilní) a BD (mezotrofně-bázická), vzácněji i do meziřady CD (nitrofilně-bázická).

Hydrické řady vystihují ekologicky významné rozdíly ve vlhkostním režimu půd. Rozeznáváme 6 hydrických řad:

- suchá,
- omezená,
- normální,
- zamokřená,
- trvale mokrá,
- a - proudící (okysličenou) vodou,
- b - stagnující vodou,
- 6 - rašeliništní.

Mapa skupin typů geobiocénů

- Představa o rozložení STG v krajině je srovnávací základnou pro vyhodnocení trvalých ekologických podmínek a slouží i jako základ pro posouzení změn, které se v krajině udály vlivem lidské činnosti.
- Mapa STG je základním podkladem pro vymezení ÚSES.
- Vzniká na základě podrobných podkladů:
 - map půdních typů;
 - map skupin lesních typů.
- Převodníky map půdních typů (BPEJ) a skupin lesních typů jsou v Rukověti projektanta ÚSES.
- Obvyklá mapová měřítko map STG jsou 1:5000 a 1:10000.

Kostrá ekologické stability

- Prvním krokem při vymezení ÚSES v krajině je vymezení kostry ekologické stability.
- Kostru ekologické stability tvoří v současnosti existující ekologicky významné segmenty krajiny.
- Z hlediska prostorově funkčního je tedy kostra ekologické stability v krajině náhodně a ne vždy optimálně rozmístěna.
- Kostru ekologické stability vymezujeme na základě srovnání přírodního (potenciálního) a současného (aktuálního) stavu ekosystémů v krajině.
- Princip relativního výběru - do kostry ekologické stability zařazujeme i území se společenstvy z hlediska ekologické stability méně hodnotnými.
- Nejcennější části jsou zpravidla zařazeny podle zákona o ochraně přírody a krajiny do kategorie zvláště chráněných maloplošných území.
- Další ekologicky významná území orgány ochrany přírody registrují jako významně krajinné prvky podle zákona č. 114/1992 Sb.

ÚP NĚMČANY – návrh ÚSES

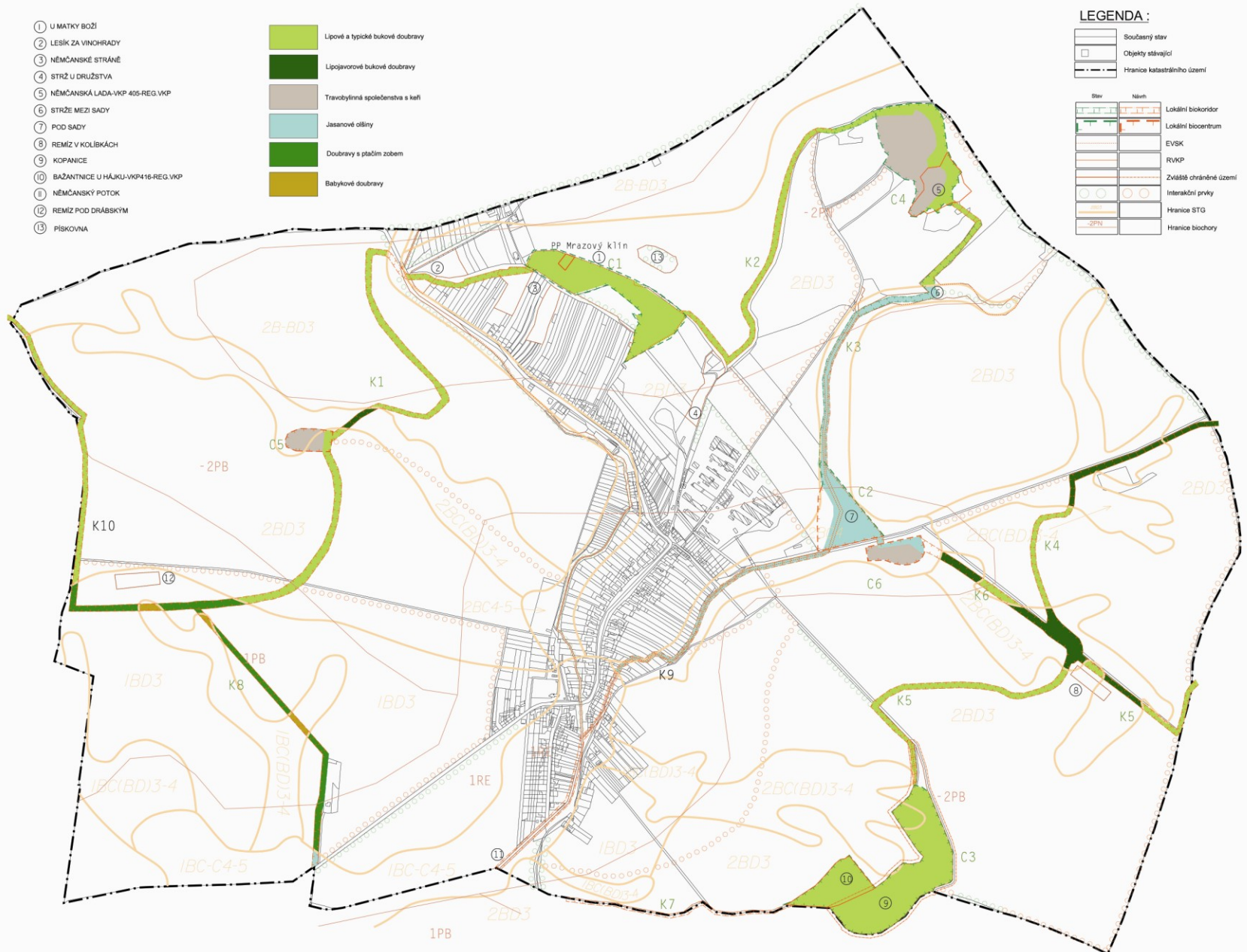
- 1 U MATKY BOŽÍ
- 2 LESÍK ZA VINOHRADY
- 3 NĚMČANSKÉ STRÁNĚ
- 4 STRŽ U DRUŽSTVA
- 5 NĚMČANSKÁ LADA-VKP 405-REG-VKP
- 6 STRŽE MEZI SADY
- 7 POD SADY
- 8 REMÍZ V KOLÍBKÁCH
- 9 KOPANICE
- 10 BAŽANTNICE U HÁJKU-VKP416-REG-VKP
- 11 NĚMČANSKÝ POTOK
- 12 REMÍZ POD DRÁBSKÝM
- 13 PÍSKOVNA

	Lipové a typické bukové doubravy
	Lipojavorové bukové doubravy
	Travnobýlinná společenstva s kaňi
	Jasanové otliny
	Doubravy s ptačím zobem
	Babkykové doubravy

LEGENDA :

	Současný stav
	Objekty stávající
	Hranice katastrálního území

Stav	Návrh	
		Lokální biokoridor
		Lokální biocentrum
		EVSK
		RVKP
		Zvláště chráněné území
		Interakční prvky
		Hranice STG
		Hranice biochory

Mapové podklady:

- Mapy vegetační stupňovitosti
- Mapy potenciální vegetace, Geobotanické mapy
- Mapy klimatických oblastí
- Podrobné geologické mapy
- Mapa bioregionů
- Mapa biochor
- Mapování biotopů

Literární podklady:

- Biogeografické členění České republiky
- Biogeografické členění České republiky II
- Geobiocenologie II
- Bonitace ČS. zemědělských půd a směry jejich využití
- Fytocenológia a lesnícka typológia

Digitální podklady

- <http://geoportal2.uhul.cz/>
- <http://geoportal.gov.cz/>
- <http://www.geologicke-mapy.cz/>
- <http://gislib.upol.cz/>
- <http://www.chmi.cz/>
- <http://voda.gov.cz/portal/cz/>
- <http://mapy.geology.cz/pudy/>
- <http://mapy.nature.cz/>
- <http://up.kr-jihomoravsky.cz/ITC/?conf=103&wmcid=746>
- <http://slavkov.cz/index.php/radnice/urad/dokumenty/uze-mni-plany-a-uap/51-uzemne-analyticke-podklady-slavkov>

Vlastní postup práce

- Shromáždění dostupných podkladů o řešeném území
- Zakreslení BPEJ a SLT do podkladové mapy
- Převod BPEJ a SLT na STG
- Revize vymezených STG na kontaktu ZPF – PUPFL
- Revize vymezených STG v celém řešeném území na základě terénního průzkumu
- V rámci terénního průzkumu:
 - Mapování krajiny
 - Vymezení kostry ekologické stability

HOSTĚŘÁDKY - REŠOV

